

Světlo géniů

KVĚTOSLAV
MINAŘÍK

CANOPUS

Vydavatelská řada PŘÍMÁ STEZKA
svazek 4

Květoslav Minařík

Světlo gěníů

Canopus
Praha 2012

ISBN: 978-80-87692-43-1

© Květoslav Minařík

Obsah

PŘEDMLUVA	6
KAPITOLA I.....	10
POJEM MYSTIKA.....	10
KAPITOLA II.....	35
KARMA	35
KAPITOLA III	51
MRAVNÍ PŘEDPOKLADY MYSTICKÉHO VÝVOJE.....	51
KAPITOLA IV	66
SOUSTŘEDĚNÍ.....	66
KAPITOLA V.....	94
SOUSTŘEDĚNÍ S KVALITAMI.....	94
KAPITOLA VI	115
MYSTICKÉ STAVY.....	115
KAPITOLA VII.....	139
PROČ BÝT JÓGINEM.....	139

PŘEDMLUVA

V následujících statích popisuji cestu jak dospět k poznání sebe sama pomocí psychických postojů a metod. Tuto knihu lze tedy považovat za učebnici mystiky. Věda dosud nemá přístroje, jež by odhalovaly objektivní zákonitost vládnoucí psychické přirozenosti, aby mohla vyhodnotit všechny psychické procesy. Při formulaci poznatků uvedených v dalších statích se proto střetávám s obtížemi, i když svou nauku budu na správné psychologické bázi. Ačkoli vím, že při poznávání sebe sama musí sám pozorovatel objektivně zkoumat a hodnotit všechny děje ve své bytosti, musím setrvat na přechodu od nauky k vědě. Jinak by toto dílo pozbylo smyslu. Na cestě poznávání sebe sama v nejširším smyslu toho slova totiž vůbec nejde o to dokazovat zákonitost dějového mechanismu, který souvisí s organickou soustavou bytostí. Poznávání sebe sama vede k tomu, aby pozorovatel odhaloval východiska uplatňování mravních hodnot a přímé následky uplatňování těchto hodnot ve kvalitě svého prožívání. Proto jsem se nemohl vyhnout tomu, abych vytvořil dílo zdánlivě okultní. Jako okultní se však může jevit, jen dokud čtenář nepochopí, že ho poznávání sebe sama vede k psychologickému a fyziologickému rozboru jeho vlastní bytnosti, resp. bytosti.

Mnoho vědců vychází z názoru, že je všechno životní dění jen mechanické. Kdybych chtěl vytvořit dílo ryze vědecké podle jejich vzoru, musel bych jen řadit vedle sebe fakta laboratorně prokázaná v bytostném dějovém mechanismu. Nakonec bych se ztratil v začarovaném kruhu odkazů na vzájemné vztahy spontánně vystupujících a zdánlivě kvalitativně odlišných, ale přece jen organických dějů. Musel bych pak také přijmout mechanický životní názor a tím jen podporovat ty, kdo díky tomuto názoru putují k mravnímu úpadku a k mravnímu znehodnocení lidské přirozenosti. Já však toužím ukázat cestu těm, kdo pozorují své vlastní prožívání a postoupili už tak daleko, že začínají chápat, jak mocně psychické projevy ovlivňují pocity lidí. A pociťováním se vlastně utvářejí životní a mravní názory každého člověka; ty zase vytvářejí životní podmínky pro společenské soužití. Ti, kdo tomu porozuměli, snadno pochopí, že jejich touha po lepších životních podmínkách je splnitelná. Podmínkou je, aby pomocí své vůle čelili psychickým stavům, které se jich zmocňují, když vůle nepoužívají a zůstávají k nim pasivní.

A tu je samozřejmé, že se musím odchýlit od pochybné cesty okultistů, kteří postrádají hluboký postřeh a často vidí něco okultního a nadmyslového v docela přirozených pochodech. Kdo si zachová postoj pocitově neovlivnitelného pozorovatele všech stavů a proměn, jež se chtějí zmocnit jeho vědomí a mysli, když procházejí jeho nitrem, nemusí v nich opravdu nacházet nic okultního.

Proto nevyhovím těm, kdo by v tomto díle chtěli hledat fantastickou tajuplnost a přísliby pochybné mystiky a jógy jako podporu pro různé nedomyšlené teorie, vydávané za okultní, mystické nebo dokonce za fakta jógické praxe. Nesmyslné teorie blouznivých snů bohužel postavily psychologicky nezávadné nauky mystické a jógické do tak špatného světla, že seriózní vědec nad nimi mávne rukou. Tak jedno zlo podporuje druhé. Jen málokdo pochopí, že vina není v nauce, ale v těch, kdo prohlašují, že ji znají nebo že ji uskutečnili. Jak jóga, tak i mystika se stala doménou lidí, kteří si ve své přecitlivělosti libují v „tajemstvích“, jaká napomáhají k dalšímu rozvoji jejich fantastických domněnek a vizí. Pak vytvářejí nesmyslné teorie o vnitřním životě a své fantazie a vize prohlašují za různé stupně cesty k realizaci Boha v člověku. Takoví lidé rozumnému člověku snadno dokážou, že i božský svět je spíš světem fantazie než světem, v němž může průměrně pociťující a vnímající bytost reálně žít.

Nechme však stranou všechny jevy, které ukazují mystiku i jógu v nesprávném světle. Nemáme přístroje, jimiž bychom mohli vniknout až do základu vlastní bytosti, kde můžeme najít pravé příčiny neutěšeného života na zemi. Uvěřme, že cesta k poznání pravých příčin utrpení a k jeho odstranění pomocí psychických postojů a orientace není založena na absolutní lži. Tam, kde nauka staví na psychologické realitě, stává se spíš vědou, protože se neopírá o nekritickou víru zbožných vyznavačů nepochopitelných idejí. Málo obvyklé prostředky používané v nauce nejsou útokem na člověka, aby začal věřit; je to jen trochu neobvyklý postup. Záměrné využívání psychických postojů k vědomému mentálnímu pronikání do bytosti a všech procesů, jež se v ní odehrávají, pak pro nás může znamenat spíš získávání zkušeností než bravurní odvahu, která by po různých dobrodružstvích mohla skončit šílenstvím.

Pokud je mystická, resp. jógická nauka pochopena ve svém původním smyslu, bude nám skutečně ukazovat cestu k sebepoznání prostřednictvím psychologických poznatků. To by bylo velmi snadno pochopitelné, kdyby bylo obecně známo, že soustředění ve smyslu usebrání vědomí až k jednobodovosti je cestou k vědění a že roztržštěná pozornost naopak způsobuje, že se vědění a poznání nemůže dostavit. Mnozí však v obavě před tlaky vyvolávanými soustředěním dospěli k bludnému přesvědčení, že i pouhý pokus usměrnit pozornost způsobí

v člověku nadlouho jakousi organickou revoluci, které bude musit každý čelit právě tak jako chaotickému stavu vědomí a mysli. Skutečnost však je jiná. Tomu, kdo těmto tlakům odolá, přinese soustředěná pozornost tak hluboké reálné postřehy, že časem prohlédne celou svou bytost. Poznává její přirozené, protože samovolné tendence, a také osudy bytí, které se žitím přetvářejí. To bude stačit. Neboť všechny snahy celého lidstva nemají jiný účel než poznat zákony, na jejichž základě je lidstvo nuceno buď snášet utrpení, nebo žít v radostech a harmonii. Ale tím stejně ještě všechno nekončí. Zatímco člověk poznává sebe sama, poznává i příčiny, jež způsobily, že se objevuje stvoření, které musí zase zmizet; v tom je nutno vidět vývoj člověka k absolutnímu vědění.

Absolutní vědění je cena, která opravdu stojí za námahu, již člověk józe věnuje. Nebo snad chceme čekat na další objevy vědy, které by měly náš život obohatit? A v očekávání těchto objevů žít ve stále se prohlubujícím mravním úpadku, který je primární příčinou utrpení a zla, jež nám jsou tak nemilé? To musí rozhodnout mravní odpovědnost člověka, který zlu, jež se lidstva zmocňuje pro jeho zvrácené mravní názory, čelí svými skutky.

Není třeba se pozastavovat nad tím, že hovořím o psychologických poznatcích jako o prostředcích k poznání sebe sama. Psychická přirozenost je v jistém smyslu potenciál, který je při duševním soustředění ve formě emanací vrhán do pozorovaného materiálu; jeho kvality jsou tak vysoké, že pozorovaným materiálem prostupuje. Když je pozorovaným objektem celá bytost, pak pronikavá energie pozorování prostupuje strukturu bytosti, jež následkem toho vydává tajemství zákonů své soudržnosti, svých osudů atd.

Bytost jako celek můžeme považovat za souhrn rozličných sil a napětí, přičemž jejich gravitační moment je obsažen v prosté sugestivní jistotě o zachování tohoto stavu. Toto sugestivní přesvědčení nepodmiňuje pouze soudržnost materiálu bytnosti, ale má také nejdůležitější vliv na názorové ustrnutí. Když se člověk zbaví dosavadních názorů na povahu skutečnosti existujících jevů, které přijal buď od církve, nebo od dosud se rozvíjejícího vědeckého poznání, a opírá se pouze o fakta bytí a dění, je již dosti schopný pronikat prostým a na sobě vynuceným psychickým postojem do tajemství zákonitosti života zcela sám a bez laboratorních vědeckých pomůcek. Neovlivněn přijatými názory stane se psychicky tak učeněným, že snadno pronikne do zdánlivě ustrnulé skladby smyslových skutečností. To, co mu až dosud bylo skladbou jakoby mrtvých složek, náhle pozná jako zákonitý proces probíhající podle mravních předpokladů, jejichž stopy jsou viditelné i na povrchu věcí. A objeví, že povrchový stav věcí bezprostředně působí na jeho osud, jestliže na tento stav reaguje.

Užití psychického postoje k poznávání přírody a všech dějů v ní nebudiž tedy považováno za postup nesprávný nebo selhávající. Nabádám-li někoho, aby záměrným řízením vědomé pozornosti sebral všechny své duševní síly a vrhl je usměrněnou myslí do skladby lidské bytosti, nenabádám ho přece, aby se vzdal kritického postoje, jímž se může bránit před nebezpečím pádu do neovladatelných stavů fantazie. Právě při soustředěném pozorování věcí je nutno, aby každý sledoval sebe sama psychicky i fyzicky, neboť jen tímto způsobem se doví něco o reakcích, které jinak každému člověku uniknou za hranici vědomých postřehů. Z těchto reakcí se poučí o povaze skutečnosti a dějů, které se mu ukáží v nejvyšším ostrém světle. Jakmile se to stane, našel již cestu, na jejímž konci prohlédne všechno, co je bytím a co existenci bytí podmiňuje. To znamená, že již nebude musit věřit jakémukoli tvrzení, nýbrž prohlédáním skutečnosti získá vlastní vědění.

To, co rozděluje lidskou společnost na dva tábory názorově tak rozdílné, že jeden chápe původ stvoření teisticky a druhý ateisticky, resp. materialisticky, není nic jiného než nedostatek vlastních postřehů a poznatků. A právě tato teistická nebo ateistická víra nás nepřiblíží k pravdě ani o krok. Dává jen podněty k nesmyslným přím o povaze skutečnosti. Teisté i ateisté z ní vlastně chápou jenom povrchové dění, ten odporný mechanismus, který může každého člověka strhnout do těžké mravní bídy a s ní spojeného zla. Je třeba proniknout až k základům přirozenosti jevů a poznat z nich, že mnohotvárná existence bytí má proto tak rozdílnou podobu, že vznikla z rozdílných mravních předpokladů. Z toho je zřejmé, že je nutno přihlížet jen k morálním postojům, jež je nutno udělit psychické přirozenosti. Takto bude nauka přijata nejen jako nositelka poznání, ale i jako zlepšovatelka životních podmínek a všech osudů, postihujících lidstvo na jeho nekonečně dlouhé pouti inkarnacemi.

Květoslav Minařík

KAPITOLA I

POJEM MYSTIKA

Základním předpokladem pro pochopení mystiky, její praxe a jejího cíle, je překonání běžného chybného názoru, že existence každé jednotlivé bytosti je vnitřně úplně nezávislá. Právě z přesvědčení o domnělé nezávislosti jedinců vzniká sobectví a všechna bída, jež provází život lidských bytostí. Tísňen touto bídou se člověk domnívá, že musí zápasit o zachování své existence. Bojuje o ni se svými bližními a nepomyslí na to, že jeho čas i život jsou osudem přesně vyměřeny a že je žádným způsobem nelze prodloužit ani o hodinu. Hledané zevní štěstí však může pocházet jen z vnitřní skladby jeho vlastní bytosti, z niterné harmonie, která zlepšuje podmínky soužití všech lidských bytostí. Ale k tomu je třeba, aby člověk svůj životní názor přetvořil; pak pochopí sounáležitost všeho živého a bude účasten dobra, které z toho plyne.

Takové názory mají vzejít z praktického mystického školení. Mystická nauka proto musí vést k hluboké proměně jednání, uvažování, myšlení, pocítování a nazírání u všech svých stoupenců; k hluboké mravní proměně, k níž lze jinými cestami sotva dospět. Mystické školení by proto měl každý člověk chápat jako praktické studium, jež ho má dovést ke změně všech jeho osobních projevů, i když je původně chápal spíš jako studium abstraktní nebo okultní. Musí se také zbavit materialistického názoru, že mystika nemůže kladně ovlivnit reálný život.

Ještě více však vynikne praktický význam mystického studia a úsilí, když budeme správně uvažovat o morálce, již se praktičtí mystikové musí držet, a o vlivu této morálky na život a soužití lidí. Přitom je morálka jenom základní odnoží celé praktické mystiky. V dalších stupních poskytne mystika člověku hlubokou prozíravost, takže bude moci odhalit všechny původce životních tragédií v pravé jejich tvářnosti. Bude-li dále dbát základních příkazů náboženské mravnosti, kterou má jakožto mystik přijmout bezvýhradně, vyvede ho to z jeho vnitřní disharmonie a ze všech jejích následků; tím dosáhne stavu velké vnitřní rovnováhy.

Při mravním vývoji podle příkazů mystické nauky se člověk nesmí stále držet jenom jevů světa hrubých smyslů. Upevněním mravnosti i mimo oblast zevních činů, totiž v mysli, pocítování, uvažování a vůbec v celém duševním životě, zmocní se jeho přirozenosti nové tendence a vibrace, které jsou obecně známé

jen z doslechu o mocném pocitu štěstí lidí milujících Boha. Nevrlá mysl se totiž oprádně stále se zvyšující zarputilostí, která nakonec vyústí v hlubokou nespokojenost a ve sklony k zlosti a ubližování. To nepřispívá k rozvinutí pocitů štěstí ani v případě, kdy někdo společensky vlivný má příležitost používat svého vlivu, své nespokojenosti a sklonu ke zlu k zajišťování vnějších výhod, které mu osud poskytl a o nichž se domnívá, že jsou výsledkem jeho kvalitních, správných a realistických snah.

Jestliže tak zdánlivě nepatrná příčina jako životní názor lidí je s to přivést na svět zlo tak skutečné jako všechna násilná opatření mocných, aby ochránili své zdánlivé zevní dobro, pak jistě ze stejných příčin, tj. z jiného životního názoru, může vzejít také skutečné dobro. V tomto světě jsme chráněni náplní mysli víc, než si dovedeme představit. Kladné a dobré stavy mysli a pociťování se promění v pocity štěstí. Když tyto pocity pronikly celou bytostí, stávají se její mocnou ochranou. Kdo myslí v dobru a má od počátku takového chování i víru, že nikdy nebude postižen zlem, bude tímto postojem chráněn do té míry, že sotva někoho napadne myšlenka, aby mu ublížil. V tom, kdo by mu chtěl ublížit, je tato tendence potlačována dobrými stavy mysli a přesvědčením mystika, jenž je v sobě nechává neustále vystupovat. Proto v sobě mystická praxe tají jak klíč ke štěstí, tak i ke zlomení vlády zla, i když se neutrálnímu pozorovateli může někdy zdát, že je to právě on, kdo ve svých rukou drží účinné prostředky proti čemukoli.

V této souvislosti bude dobře čtenáři připomenout, že i žáka mystiky může postihnout zlo. To často budí dojem, že ho mystika nijak nechrání. Ale to je jen zevní zdání. Zkušený mystik, aby dodržel příkaz pokoje, často uvolní cestu zlu, takže ho postihne. Nebo také pochopí, že zlo, které na něho má dolehnout, ho zbaví mravních nedostatků, jež často nelze odstranit jinak než právě tím, že ho zlo potká prostřednictvím cizích rukou. Mystik nesmí uvažovat jako běžní lidé, které jejich duchovní růst vůbec nezajímá a kteří se snaží uchránit před zlem všemi prostředky. Přitom vůbec nehledí na to, zda je tato sebeochrana morálně nezkazí nebo se neprojeví jako brzda jejich duchovního růstu. Mystik však ví, že vyhne-li se zlu, může to pro něho znamenat, že se upevní jeho duchovní nečistoty a tím se stane méně odolným proti překážkám na cestě k dosažení duchovní a mystické dokonalosti. Proto připustí, aby na něho dolehlo zlo, jež se často ukáže jako akce zla, které samo sebe zničí, a on dospěje k vnitřní svobodě, k poznání a k osvícení.

Aby však člověk na cestách mystiky nebloudil a neupadl později do chybných názorů, musí teoreticky dokonale ovládnout předmět svého studia, mystickou

nauku, než přistoupí k praxi. Rozhodně nesmí v mystické snaze vidět prostředek k vyvolávání a dosahování senzačních projevů neviditelného světa. Má v ní právě naopak hledat možnost zušlechtit se na přirozené základně svého života. Tzv. vyšší nebo mystické hodnoty pocházejí z reálného, ale mravností zušlechtěného života, a dobré mystické stavy musí pramenit ze správného vnitřního postoje k světu a duchovnu.

Duchovní život si nesmíme představovat jako životní styl, který není ve vztahu k prostému způsobu života. Naopak ho musíme chápat jako proměněný prostý běžný život. Pouze prostě žitý běžný život musí být živnou půdou života vyššího. Ale plod tohoto vyššího života vzejde jenom tehdy, když zasejeme jeho semeno – ušlechtilou mravnost. Proto musí každý, kdo touží po vyšším nebo mystickém životě, usilovat o přetvoření vlastní přirozenosti změnou její dosavadní mravní náplně v náplň vysoce mravní. Pak všechny buňky bytosti začnou pomalu jevit známky zbožštění, které se vystupňuje až k záři plného uvědomění sebe jako nositele samého Boha. Je to uvědomění skutečně věčné, jako je pro nás věčným vědomí naprosté bezmocnosti našeho nepovzneseného bytí. Usilující člověk dospívá k tomu, že pociťuje, jak se v něm hýbe Bůh, jak vniká do jeho vědomí a jednání a podílí se na jeho již vyvstávajícím pocitu časového neohraničení. To je první reálný výsledek pravého úsilí o dokonalé uskutečnění nejvyšší mystické mety.

Když již člověk začne v sobě nosit Boha, nemusí ještě být náboženským ztřeštěncem. Bůh v mystikovi představuje kvalitu náplně mysli a vědomí. Tato náplň není v žádném rozporu s možností logicky myslet, cítit, uvažovat a jednat, stejně jako s nimi není v rozporu náplň vytvářená hmotnými vztahy a skutečností. Ale jakýsi rozdíl je zde přece. Jestliže jsou jedinou náplní vědomí vjemy hmotné přírody, pokrývá se vědomí jakousi temnotou, nepoznáním. V takovém případě se pozorování stává více a více závislým na smyslových postřezích, což přivodí ztrátu správných inspirací a intuice. Nakonec se ve vědomí usídí lhostejnost k vyššímu způsobu života a tím de facto i ke stavu, který se vyznačuje bezstarostností a samovolně vystupujícími radostmi. Potom zbude zájem pouze o hmotné věci a to člověka zatíží psychicky tak, že se stane nevrlym, sobeckým a nevlídným. Tyto duševní stavy v něm pak vzbudí sklony k ubližování. Ubližování zase tvoří zlou osobní karmu a vůbec je semenem všeho zla na světě. – Naproti tomu člověk, který se mystickým úsilím propracoval tak dalece, že náplní jeho vědomí je kvalita, kterou jsem nazval Bohem, stane se radostnějším a později dokonce šťastným. To je zase předpoklad ke konání dobra a k vytváření dobré karmy, což se pak odráží více nebo méně nejen v osudech jedince, nýbrž i v osudech celého světa.

Mystika je praktická nauka zaměřená především k rozmnožování dobra ve světě, jak je může chápat obecný člověk. Proto by ji měli lidé poznat a studovat. Jejím cílem nikdy není hledání a vytváření nějakého dobra posmrtného, jak se to domnívá člověk špatně informovaný. Naopak. Na prvním místě vychovává člověka k tomu, aby si dokázal uspořádat věci a projevy běžného života tak, aby mu z toho vzešla dobrá karma. Toho ovšem nedosáhne jinak, než když rozvine dobré myšlení, citění a když také bude konat dobro. Platí to dokonce, i když bude dobro konat s předpokladem, že mu jeho činy přinesou dobré výsledky ve smyslovém a hmotném životě. Nejprve tedy bude žák mystiky myslit v dobro a vylučovat z mysli a z pocitů všechno, co jej ladí nepřátelsky k ostatním lidem. Bude také ze své mysli a ze svého srdce vylučovat to, co v něm vyvolává pocity a stavy utrpení. Bude se prostě snažit o to, aby konal jen takové skutky, jimiž rozmnožuje dobro. Tímto způsobem se duševně vyvine, povznese a získá velikou duševní sílu, která vytváří podmínky k tomu, aby se soustředil; soustředění vždy člověka uvede na cestu duchovního zrání.

Z toho, co jsem právě řekl, si každý může dovodit, že cílem mystiky není především rozvoj kouzelných sil a schopnosti vstupovat vědomě do neviditelného světa, kde lze žít uprostřed různých úkazů, zázraků a tajemství. Kdyby na mystické cestě byly právě takové věci prvořadé, musel by se člověk co nejprísněji a nadměrně zušlechtit a odosobnit, aby ho citový život nevedl do strastí, jež by působil sobě nebo jiným. Musel by se povznést nad sféru reakcí, jež postihují běžně citící tvory a lidi. Svět zázraků a život v jeho sféře jsou totiž výsledkem vysokého mystického úspěchu; prudké změny vzniklé citovými reakcemi se na jeho úrovni mohou projevit jako bouře strhávající člověka do nepříjemných a nebezpečných duševních a jiných vnitřních stavů. K tomu je nutno dodat: člověk hledající vnitřní nebo neviditelný svět a život v něm najde vždycky pouze to, co do něho dříve vnesl svou vlastní psychickou náplní. Člověk, usilující o mystické zdokonalení rozvojem kouzelných sil, se ve vnitřním nebo neviditelném životě setkává pouze s jevy nebo útvary svých myšlenek, pocitů a stavů své psychické přirozenosti; stejně se zlý člověk na světě setkává se zlými situacemi, které svým počínáním připravil a které ho samy vždy přinutí k boji. Na úrovni vnitřního nebo neviditelného, tj. nezjistitelného života, stejně jako zde na zemi přivodí vyhraněné jáství, projevující se sobeckým (zlým) myšlením, vždy jen boj a zlo. A v mystice jde o to, aby zlo bylo odstraněno. Nemá být prodlužována a posilována jeho existence, dokonce nemá být vůbec rozmnožováno. To má mít vždycky každý na paměti, jestliže myslí na mystický vývoj ve vztahu k rozvíjení kouzelných sil.

Proto se praktické mystické úsilí a mystický cíl mohou světskému člověku zdát nepříjemné kvůli mravním požadavkům a zdánlivě abstraktnímu zaměření. Neslibují mu nic z toho, co se mu jako tvorů závislému na smyslech zdá reálným. Zároveň na něho klade těžké mravní požadavky, jejichž smysl a účel nemůže pochopit, neboť se mu rozplývá v nezřetelných nebo nepochopitelných metách. Přitom ho tzv. skutečný život nutí, aby velmi spěchal za světským dobrem bezprostředním úsilím, které mu má přinést žádoucí výsledky okamžitě. Od mystiky očekává pouze to, aby na své cestě za hledanými dobrými výsledky nepotkával vážné překážky, jak tomu běžně bývá. Toto pojetí povšechných osobních snah jej uvádí do zmatku a z něho se opět vyvíjí snaha vynucovat si na svých bližních to, co si přeje, jako běžní svěští lidé. Jenže zraky osudu ho střeží. Jeho bližní bývají zpravidla inspirováni stavy svého nitra, takže tomuto násilí odporují tím, že dobro, po němž on touží a jež si na nich chce vynutit, znehodnotí něčím nedobrym. To je přirozená reakce na duševní tlaky chtivých lidí na jiné. K tomu, aby obecná prospěšnost skutků byla co největší, zde zpravidla chybí shoda v dobré myšlence, shoda v lásce k žádoucím skutkům, z nichž má vzejít dobro, a též společná touha všech. To vše splňuje pouze mystikou požadovaná mravnost.

Mravnost je to, co má naplňovat mystikovy snahy a vůbec všechno jeho počínání. Zaujímá totiž v praktické mystice nejprřednější místo, protože tvoří podmínky pro vznik niterného a osudového štěstí a vnitřní harmonii. Ta pak sílí a mohutní v projevech dobra, které vrůstá do vnitřního života, jenž se pak může zbožstit a prosvětlit do té míry, že člověk najednou pozná zákon činů a jejich následků. Poznáním tohoto zákona činnosti je vyřešen problém životních osudů. Neboť jakmile člověk zákon odměny za skutky pozná, nepůjde již cestou „trhání karmických plodů zásluh“, cestou zla, ale začne se ubírat cestou dobra, aby dobra dosáhl. Na své cestě dobrem bude pak utvrzen poznáním, že nikdy není možné dočkat se dobra konáním zla.

Z toho, co jsem právě řekl, je zřejmé, že otázka povahy konání je v mystice prvořadá. Teprve na druhém místě se věnuje pozornost pracím, jež mají člověka uschopnit k tomu, aby mohl vniknout do neviditelného světa, do vnitřního života. Pak může pochopit a poznat podmínky vzniku jednotlivých jevů života a bytí, záviselých na působení karmy. To však neznamená, že niterný život v mystice odsunují na druhé místo jenom proto, abych „udržel krok s dobou“. Psychický (nebo v mystické terminologii vnitřní) život tvoří s vnějším životem jediný celek a jeho růst je nutno podnítit právě způsobem vnějšího života, v němž člověk žije především a cele. Vnitřní život je pouze pokračováním života